

CHƯƠNG 6: KIM LOẠI KIỀM, KIM LOẠI KIỀM THỔ, NHÔM VÀ HỢP CHẤT CỦA CHÚNG

BÀI 11: KIM LOẠI KIỀM VÀ HỢP CHẤT QUAN TRỌNG CỦA KIM LOẠI KIỀM

Mục tiêu

❖ Kiến thức

- + Biết được vị trí của kim loại kiềm trong bảng tuần hoàn và cấu hình electron nguyên tử.
- + Biết được tính chất vật lí chung của kim loại kiềm và một số hợp chất quan trọng.
- + Biết tính chất hóa học của kim loại kiềm và một số hợp chất quan trọng của kim loại kiềm.
- + Biết được một số ứng dụng quan trọng, trạng thái tự nhiên, phương pháp điều chế kim loại kiềm và các hợp chất quan trọng của kim loại kiềm.

❖ Kỹ năng

- + Viết được cấu hình electron của nguyên tử kim loại kiềm và ion tương ứng.
- + Xác định đúng sản phẩm các phản ứng của kim loại kiềm và một số hợp chất của quan trọng.
- + Giải được các bài toán từ đơn giản đến phức tạp liên quan đến kim loại kiềm và một số hợp chất quan trọng của kim loại kiềm.

I. LÝ THUYẾT TRỌNG TÂM

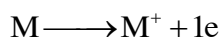
A. KIM LOẠI KIỀM

1. Cấu hình electron

Cấu hình electron nguyên tử của kim loại kiềm có dạng **[Khí hiếm] ns¹**

Nguyên tố	₃ Li	₁₁ Na	₁₉ K	₃₇ Rb	₅₅ Cs
Cấu hình electron nguyên tử	[He]2s ¹	[He]3s ¹	[Ar]4s ¹	[Kr]5s ¹	[Xe]6s ¹

Nguyên tử kim loại kiềm dễ mất một electron ở lớp ngoài cùng tạo thành ion có điện tích 1+.

Vì vậy cấu hình electron của ion kim loại kiềm là cấu hình electron của khí hiếm đứng sát trước nó.

2. Vị trí trong bảng tuần hoàn

Kim loại kiềm thuộc nhóm IA trong bảng tuần hoàn (đứng đầu các chu kì 2 đến 7).

Dựa vào cấu hình electron nguyên tử, xác định vị trí của kim loại kiềm:

Số thứ tự nguyên tố = Số hiệu nguyên tử

Chu kì = Số lớp electron

Nhóm IA (vì có 1 electron ở lớp ngoài cùng)

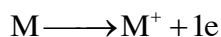
3. Tính chất vật lí

Các kim loại kiềm có màu trắng bạc và có ánh kim, dẫn điện tốt, nhiệt độ nóng chảy và nhiệt độ sôi thấp, khối lượng riêng nhỏ, độ cứng thấp.

Trong các kim loại kiềm thì Li có độ cứng, nhiệt độ nóng chảy và nhiệt độ sôi cao nhất, khối lượng riêng nhỏ nhất; còn Cs có độ cứng và nhiệt độ nóng chảy thấp nhất, khối lượng riêng lớn nhất.

4. Tính chất hóa học

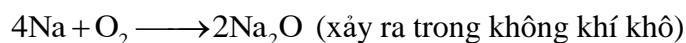
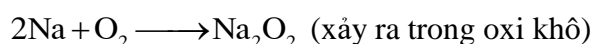
Kim loại kiềm có tính khử rất mạnh và tính khử tăng dần từ Li đến Cs:

Các phản ứng của kim loại kiềm xảy ra rất dễ dàng ở điều kiện thường và mạnh liệt.

Chú ý: Trong hợp chất kim loại kiềm chỉ có số oxi hóa +1

- Tác dụng với oxi:

- Tác dụng với clo: $2K + Cl_2 \longrightarrow 2KCl$

- Tác dụng với axit: $2Na + 2HCl \longrightarrow 2NaCl + H_2$

- Tác dụng với H₂O: $2Na + 2H_2O \longrightarrow 2NaOH + H_2$

Chú ý: Kim loại kiềm phản ứng dễ dàng với oxi và nước vì vậy để bảo quản kim loại kiềm người ta phải ngâm chìm trong dầu hỏa.

5. Ứng dụng

Hợp kim Na - K được dùng làm chất trao đổi nhiệt trong lò phản ứng hạt nhân.

Hợp kim Li - Al siêu nhẹ, được dùng trong kỹ thuật hàng không.

Kim loại Cs được dùng làm tế bào quang điện.

6. Trạng thái tự nhiên

Do khả năng phản ứng mạnh nên trong tự nhiên, kim loại kiềm chỉ tồn tại ở dạng hợp chất. Như muối NaCl hoặc các muối silicat, aluminat.

7. Điều chế

Kim loại kiềm được điều chế bằng phương pháp điện phân nóng chảy muối halogenua của chúng.

Ví dụ: $2\text{NaCl} \xrightarrow{\text{điện phân nóng chảy}} 2\text{Na} + \text{Cl}_2$

B. MỘT SỐ HỢP CHẤT QUAN TRỌNG CỦA KIM LOẠI KIỀM

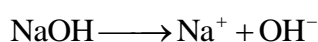
1. Natri hidroxit (NaOH)

a. Tính chất vật lý

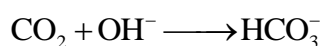
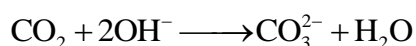
NaOH (còn gọi là xút ăn da) là chất rắn, không màu, dễ nóng chảy, hút ẩm mạnh, tan nhiều trong nước và tỏa nhiệt mạnh.

b. Tính chất hóa học

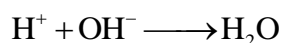
NaOH là một bazơ mạnh (kiềm), trong dung dịch:

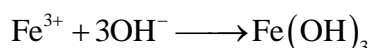
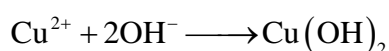
- NaOH tác dụng với oxit axit như CO_2 , SO_2 ,...

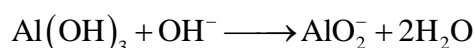
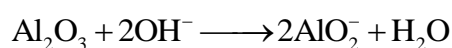
- Tác dụng với axit HCl, H_2SO_4 , HNO_3 ...

- Tác dụng với muối như CuSO_4 , $\text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3$ ...

- Tác dụng với các chất lưỡng tính như Al_2O_3 , $\text{Al}(\text{OH})_3$ ...

Chú ý: Các phản ứng của NaOH là do ion OH^- gây ra.

c. Ứng dụng

NaOH là hóa chất quan trọng, đứng hàng thứ hai sau axit sunfuric. NaOH được dùng để nấu xà phòng, chế phẩm nhuộm, tơ nhân tạo, tinh chế quặng nhôm và dùng trong công nghiệp chế biến dầu mỏ.

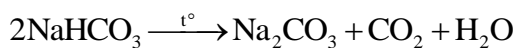
2. Natri hidrocacbonat (NaHCO_3)

a. Tính chất vật lí

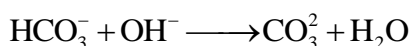
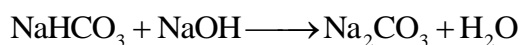
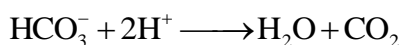
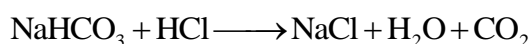
NaHCO_3 là chất rắn màu trắng, ít tan trong nước.

b. Tính chất hóa học

- NaHCO_3 dễ bị nhiệt phân hủy:

- NaHCO_3 có tính lưỡng tính (do ion HCO_3^-) vì vậy NaHCO_3 vừa tác dụng được với dung dịch axit, vừa tác dụng được với dung dịch kiềm.

Chú ý: Các muối hidrocacbonat khác có các phản ứng tương tự NaHCO_3 .

c. Ứng dụng

NaHCO_3 được dùng trong công nghiệp dược phẩm (như chế thuốc giảm đau dạ dày, ...) và trong công nghiệp thực phẩm (như làm bột nở, ...).

3. Natri cacbonat (Na_2CO_3)

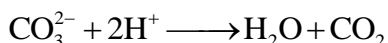
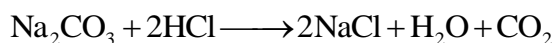
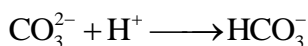
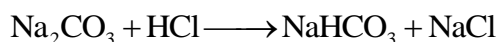
a. Tính chất vật lí

Na_2CO_3 là chất rắn, màu trắng, tan nhiều trong nước. Ở nhiệt độ thường tồn tại dạng muối ngậm nước $\text{Na}_2\text{CO}_3 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$.

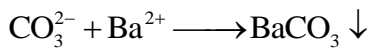
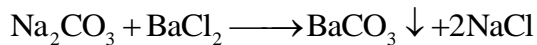
b. Tính chất hóa học

Na_2CO_3 là muối của axit yếu nên có tính chất chung của muối.

- Tác dụng với axit

- Tham gia phản ứng trao đổi ion

Chú ý: Các muối cacbonat khác có các phản ứng tương tự Na_2CO_3 .

c. Ứng dụng

Na_2CO_3 là hóa chất quan trọng trong công nghiệp thủy tinh, bột giặt, phẩm nhuộm, giấy, sợi,...

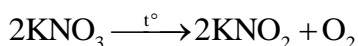
4. Kali nitrat (KNO_3)

a. Tính chất vật lý

KNO_3 là tinh thể không màu, tan nhiều trong nước, bền trong không khí.

b. Tính chất hóa học

Khi đun nóng ở nhiệt độ cao hơn nhiệt độ nóng chảy thì KNO_3 bị phân hủy:

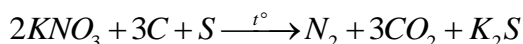
c. Ứng dụng

KNO_3 được dùng làm phân bón (phân đạm, phân kali) và được dùng để chế tạo thuốc nổ (thuốc súng là hỗn hợp gồm 68% KNO_3 , 15% S và 17% C).

Chú ý: Muối NaNO_3 cũng có tính chất hóa học tương tự KNO_3

Trong dung dịch KNO_3 là muối trơ, nó không tham gia các phản ứng trao đổi ion hay phản ứng axit – bazơ.

Phản ứng cháy của thuốc súng xảy ra theo phương trình:

KIM LOẠI KIỀM (IA)

- Cấu hình electron lớp ngoài cùng: ns^1
- Các kim loại kiềm: Li, Na, K, Rb, Cs.

Tính chất vật lý:

- Có màu trắng bạc.
- Mạng tinh thể: Lập phương tâm khối.
- Khối lượng riêng tương đối nhỏ.
- Nhiệt độ nóng chảy, nhiệt độ sôi, tính cứng: Thấp (giảm dần từ Li $\rightarrow$ Cs)

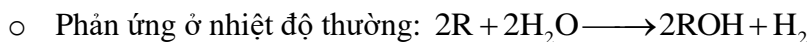
Tính chất hóa học: Tính khử mạnh

- Tác dụng phi kim:
  - Tác dụng với O_2 : $4\text{R} + \text{nO}_2 \longrightarrow 2\text{R}_2\text{O}$

Chú ý: Ở nhiệt độ cao tạo R_2O_2 và RO_2 .

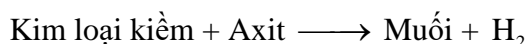
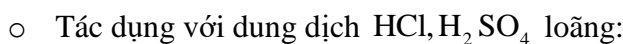

• Tác dụng nước

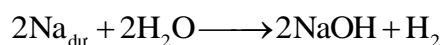
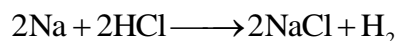

→ Người ta bảo quản kim loại kiềm bằng cách ngâm chìm trong dầu hỏa vì chúng dễ tác dụng với nước, với oxi.

• Tác dụng với axit:

Chú ý: Nếu axit đã phản ứng hết mà kim loại còn dư thì kim loại đó sẽ tác dụng với nước trong dung dịch.

• Tác dụng với HNO_3, H_2SO_4 đặc (trừ Au, Pt)

Chú ý: Sản phẩm khử có thể xuống H_2S, S hoặc NH_4NO_3 . Các kim loại kiềm đều nổ khi tiếp xúc với axit.

Ứng dụng:

- Xesi (Cs) được dùng làm tế bào quang điện.
- Chế tạo hợp kim có nhiệt độ nóng chảy thấp, siêu nhẹ (Li – Al dùng trong kỹ thuật hàng không).

Một số hợp chất quan trọng:

• **NaOH** (Xút ăn da)

○ Ứng dụng: nấu xà phòng, chế phẩm nhuộm, tơ nhân tạo, tinh chế quặng nhôm, chế biến dầu mỏ...

• **NaHCO₃**

○ Chất rắn màu trắng, ít tan trong nước, dễ bị nhiệt phân hủy.

○ Là hợp chất lưỡng tính.

○ Ứng dụng: Chế thuốc đau dạ dày, nước giải khát, công nghệ thực phẩm (bột nở)...

• **Na₂CO₃**

○ Chất rắn màu trắng, tan nhiều trong nước cho môi trường kiềm.

○ Là muối của axit yếu.

- Ứng dụng: Sản xuất thủy tinh, bột giặt, nhuộm, giấy, sợi...
- **KNO₃** (diêm tiêu)
  - Tinh thể không màu. Phân hủy ở nhiệt độ cao hơn nhiệt độ nóng chảy.

$$2\text{KNO}_3 \xrightarrow{t^\circ} 2\text{KNO}_2 + \text{O}_2$$
  - Ứng dụng: dùng làm phân bón, chế tạo thuốc nổ (thuốc súng).

II. CÁC DẠNG BÀI TẬP

Dạng 1: Lí thuyết trọng tâm

Kiểu hỏi 1: Xác định vị trí và cấu hình electron

Ví dụ mẫu

Ví dụ 1: Cấu hình electron lớp ngoài cùng của nguyên tử K ($Z = 19$) là

- A. $2s^1$ B. $3s^1$ C. $4s^1$ D. $5s^1$

Hướng dẫn giải

Cấu hình electron của K là: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^1$.

→ Chọn C.

Chú ý: Electron được điền theo mức năng lượng: $1s 2s 2p 3s 3p 4s 3d \dots$

Ví dụ 2: Nguyên tử Na ($Z = 11$), cấu hình electron lớp ngoài cùng của ion Na^+ là

- A. $2s^2 2p^6$.   B. $3s^2 3p^6$ C. $3s^1$ D. $2s^1$

Hướng dẫn giải

Cấu hình electron của Na là $1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$.

Ta có: $\text{Na} \longrightarrow \text{Na}^+ + 1e$

$1s^2 2s^2 2p^6 3s^1 \longrightarrow 1s^2 2s^2 2p^6$

Vậy cấu hình của ion Na^+ là $1s^2 2s^2 2p^6$.

→ Chọn A.

Chú ý: Cấu hình electron của ion phải dựa vào cấu hình nguyên tử.

Ví dụ 3: Ion kim loại M^+ có cấu hình electron lớp ngoài cùng là $2s^2 2p^6$. Kim loại M là

- A. Na.   B. Li.   C. K.   D. Cs.

Hướng dẫn giải

Cấu hình electron của M^+ là $1s^2 2s^2 2p^6$.

Ta có: $M \longrightarrow M^+ + 1e$

$1s^2 2s^2 2p^6 3s^1 \longleftarrow 1s^2 2s^2 2p^6$

Vậy cấu hình electron của M là $1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$ (có 11 electron) nên M là Na.

→ Chọn A.

Chú ý: Xác định tên nguyên tố có thể dựa vào số electron nguyên tử.

Kiểu hỏi 2: Tính chất

🚩 Ví dụ mẫu

Ví dụ 1: Kim loại kiềm có nhiệt độ nóng chảy thấp nhất là

- A. Li.   B. K.   C. Na.   D. Cs.

Hướng dẫn giải

Dựa vào bảng tính chất vật lí khẳng định Cs có nhiệt độ nóng chảy thấp nhất.

→ Chọn D.

Ví dụ 2: Kim loại kiềm có tính khử mạnh nhất là

- A. K.   B. Li.   C. Cs.   D. Na.

Hướng dẫn giải

Tính khử của kim loại kiềm tăng dần từ Li đến Cs.

→ Chọn C.

Ví dụ 3: Trong phòng thí nghiệm, kim loại Na được bảo quản bằng cách ngâm chìm trong:

- A. nước.   B. rượu etylic.   C. dầu hỏa.   D. giấm ăn.

Hướng dẫn giải

Kim loại Na tác dụng được với nước, rượu etylic, giấm ăn (có nước và CH_3COOH) vì vậy ba chất này không thể bảo quản Na → Loại A, B, D.

Dầu hỏa là hidrocarbon nên không phản ứng với Na → C đúng.

→ Chọn C.

Ví dụ 4: Cho mẫu nhỏ kim loại Na vào dung dịch CuSO_4 , sau khi phản ứng hoàn toàn thu được kết tủa là

- A. Cu   B. $\text{Cu}(\text{OH})_2$.   C. CuO   D. Na_2SO_4 .

Hướng dẫn giải

Trong dung dịch CuSO_4 có nước vì vậy

Trước hết: $2\text{Na} + 2\text{H}_2\text{O} \longrightarrow 2\text{NaOH} + \text{H}_2$

Sau đó: $\text{CuSO}_4 + 2\text{NaOH} \longrightarrow \text{Cu}(\text{OH})_2 \downarrow + \text{Na}_2\text{SO}_4$

→ Chọn B.

Chú ý: Kim loại kiềm phản ứng với nước có trong dung dịch trước.

Ví dụ 5: Cho các chất: Na, Na_2SO_4 , NaCl, NaHCO_3 . Số chất tác dụng được với dung dịch NaOH là

- A. 4.   B. 2.   C. 1.   D. 3.

Hướng dẫn giải

Trong dung dịch NaOH có nước vì vậy Na phản ứng được với nước trong dung dịch NaOH.

Mặt khác NaHCO_3 có tính lưỡng tính nên phản ứng được với dung dịch bazơ NaOH.

Vậy các chất tác dụng được với dung dịch NaOH là: Na, NaHCO_3 .

→ Chọn B.

Ví dụ 6: Phát biểu nào sau đây **sai**?

- A. NaHCO_3 được dùng chế thuốc giảm đau dạ dày.
- B. NaHCO_3 ít tan trong nước.
- C. NaHCO_3 dễ bị nhiệt phân hủy.
- D. NaHCO_3 không tác dụng với dung dịch NaOH.

Hướng dẫn giải

Dựa vào tính chất vật lí, tính chất hóa học và ứng dụng của NaHCO_3 → D sai.

→ Chọn D.

Kiểu hỏi 3: Điều chế và ứng dụng

 Ví dụ mẫu

Ví dụ 1: Trong công nghiệp, kim loại Na được điều chế bằng cách điện phân nóng chảy

- A. NaCl.
- B. Na_2CO_3 .
- C. Na_2SO_4
- D. NaNO_3

Hướng dẫn giải

Các kim loại kiềm được điều chế trong công nghiệp bằng phương pháp điện phân nóng chảy muối halogenua của nó.

→ Chọn A.

Ví dụ 2: Trong công nghiệp, NaOH **không** được dùng để

- A. nấu xà phòng.
- B. sản xuất muối ăn.
- C. tinh chế quặng nhôm.
- D. chế phẩm nhuộm.

Hướng dẫn giải

NaOH được sản xuất từ NaCl là muối ăn có nhiều trong tự nhiên vì vậy NaOH không thể dùng để sản xuất muối ăn.

→ Chọn B.

Chú ý: Trong công nghiệp điều chế phải đi từ nguyên liệu sẵn có

 Bài tập tự luyện dạng 1

Bài tập cơ bản

Câu 1: Kim loại nào sau đây là kim loại mềm?

- A. Ba.
- B. Al.
- C. Na.
- D. Cu.

Câu 2: Kim loại nào sau đây tan hết trong nước dư ở nhiệt độ thường?

- A. Mg.
- B. Fe.
- C. Al.
- D. Na.

Câu 3: Số electron lớp ngoài cùng của nguyên tử K ($Z = 19$) là

- A. 1.   B. 2.   C. 3.   D. 4.

Câu 4: Kim loại kiềm mềm nhất là

- A. Na.   B. K.   C. Li.   D. Cs.

Câu 5: Kim loại kiềm có khối lượng riêng nhỏ nhất là

- A. Na.   B. Li.   C. K.   D. Cs.

Câu 6: Trong các hợp chất, kim loại kiềm có số oxi hóa là

- A. +2.   B. +1.   C. -1.   D. +3.

Câu 7: Trong hợp chất Na_2O_2 , số oxi hóa của nguyên tố Na là

- A. +1.   B. +3.   C. +2.   D. +4.

Câu 8: Trong công nghiệp, kim loại Na được điều chế bằng phương pháp

- A. thủy luyện.   B. nhiệt luyện.
C. điện phân dung dịch.   D. điện phân nóng chảy.

Câu 9: Các kim loại kiềm có

- A. độ cứng thấp.   B. có nhiệt độ nóng chảy cao.
C. khối lượng riêng lớn.   D. tính khử yếu.

Câu 10: Cho Na vào nước thu được sản phẩm là khí H_2 và

- A. Na_2O B. Na_2O_2 C. NaOH   D. NaH

Câu 11: Phát biểu nào sau đây sai?

- A. Xesi được dùng làm tế bào quang điện.
B. Hợp kim Li – Al được dùng trong kĩ thuật hàng không.
C. Hợp kim Li – Na dùng làm chất trao đổi nhiệt trong lò phản ứng hạt nhân.
D. Kim loại Na được dùng để sản xuất muối ăn trong công nghiệp.

Câu 12: Chất nào sau đây được gọi là xút ăn da?

- A. Na_2CO_3 B. NaOH   C. KOH   D. NaCl

Câu 13: Trong nước biển chứa nhiều chất nào sau đây?

- A. NaOH   B. NaCl   C. Na_2CO_3 D. Na_2SO_4

Câu 14: Phát biểu nào sau đây đúng?

- A. Na_2CO_3 được dùng trong công nghiệp thủy tinh, bột giặt, giấy, sợi.
B. Thuốc súng là hỗn hợp gồm KCl, S, C.
C. Nhiệt phân KNO_3 thu được sản phẩm gồm K_2O , NO_2 , O_2 .
D. Nhiệt phân NaHCO_3 thu được sản phẩm gồm Na_2O , CO_2 , H_2O .

Câu 15: Điện phân nóng chảy NaCl ở catot xảy ra quá trình

- A. khử ion Na^+ .   B. oxi hóa ion Na^+
C. khử ion Cl^- .   D. oxi hóa ion Cl^-

Câu 16: Cho các chất: Na, Na_2SO_4 , Na_2CO_3 , NaHCO_3 . Số chất tác dụng được với dung dịch HCl là

- A. 1.   B. 2.   C. 4.   D. 3.

Câu 17: Phát biểu nào sau đây đúng?

- A. NaHCO_3 có tính lưỡng tính.
- B. Na không tác dụng với dung dịch NaCl.
- C. NaHCO_3 không tác dụng với dung dịch NaOH.
- D. Na_2CO_3 không tác dụng với dung dịch BaCl_2 .

Câu 18: Cho các chất: NaOH, Na, K, KHCO_3 . Số chất tác dụng với dung dịch HCl tạo ra chất khí là

- A. 1.
- B. 4.
- C. 2.
- D. 3.

Câu 19: Cho các chất: KCl, Al, NaHCO_3 , CO_2 , $\text{Al}(\text{OH})_3$. Số chất tác dụng được với dung dịch NaOH là

- A. 3.
- B. 4.
- C. 2.
- D. 1.

Câu 20: Cho các chất: HCl, KOH, BaCl_2 , NaHSO_4 , FeS. Số chất tác dụng được với dung dịch Na_2CO_3 là

- A. 3.
- B. 4.
- C. 2.
- D. 1.

Dạng 2: Bài toán xác định kim loại

🔗 Phương pháp giải

Bước 1: Viết phương trình phản ứng xảy ra rồi tính theo phương trình hóa học.

Ngoài ra có thể dùng phương pháp bảo toàn nguyên tố hoặc bảo toàn electron để tính nhanh số mol.

Bước 2: Tính nguyên tử khối hoặc phân tử khối trung bình.

- Nếu bài toán một kim loại thì tính nguyên tử khối theo công thức $M = \frac{m}{n}$, từ đó suy ra tên kim loại.

- Nếu bài toán hỗn hợp thì tìm phân tử khối trung bình $\bar{M} = \frac{m_{hh}}{n_{hh}}$ từ đó kết hợp với điều kiện của bài toán để tìm kim loại.

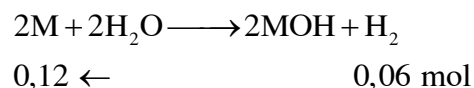
Ví dụ: Hòa tan hết 4,68 gam kim loại kiềm M vào H_2O dư, thu được 1,344 lít khí H_2 (đktc). Kim loại M là

- A. Rb.
- B. Li.
- C. K.
- D. Na.

Hướng dẫn giải

$$n_{\text{H}_2} = 0,06 \text{ mol}$$

Cách 1: Phương trình hóa học:

Cách 2: Bảo toàn electron:

$$n_{\text{M}} = 2n_{\text{H}_2} = 2 \cdot 0,06 = 0,12 \text{ mol}$$

$$\rightarrow M = \frac{m}{n} = \frac{4,68}{0,12} = 39$$

Vậy M là kali (K).

→ Chọn C.

🌈 Ví dụ mẫu

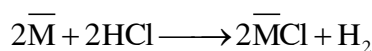
Ví dụ 1: Hòa tan hoàn toàn 9,2 gam hỗn hợp X gồm hai kim loại kiềm vào 400 ml dung dịch HCl 0,5M thu được dung dịch Y chứa bốn chất tan có nồng độ mol bằng nhau. Hai kim loại trong X là

- A. Li và Na.   B. Li và Rb.   C. Li và K.   D. Na và K.

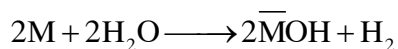
Hướng dẫn giải

Gọi công thức chung của hai kim loại là $\bar{M}$.

Vì thu được bốn chất tan có số mol bằng nhau nên ta có số mol $\bar{M}OH$ bằng số mol $\bar{M}Cl$ và hai kim loại phải có số mol bằng nhau.

$$0,2 \leftarrow 0,2 \quad \rightarrow 0,2 \quad \text{mol}$$

$$0,2 \quad \leftarrow \quad 0,2 \quad \text{mol}$$

$$\rightarrow \sum n_{\text{KL}} = 0,4 \text{ mol} \rightarrow \bar{M} = \frac{9,2}{0,4} = 23 \longrightarrow \text{Có một kim loại kiềm là Li (} M < 23 \text{)}$$

$$\text{Mà hai kim loại có số mol bằng nhau nên } \bar{M} = 23 = \frac{M_{\text{Li}} + M}{2}$$

$$\rightarrow M = 39 \text{ (Kali)}$$

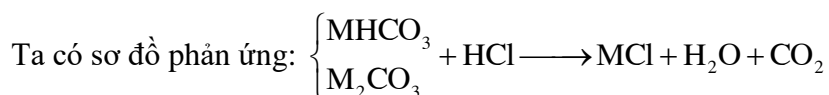
→ Hai kim loại trong X là Li và K.

→ Chọn C.

Ví dụ 2: Cho 1,9 gam hỗn hợp gồm muối cacbonat và hidrocacbonat của một kim loại kiềm tác dụng với axit HCl dư thu được 0,448 lít khí ở đktc. Kim loại kiềm là

- A. K.   B. Li.   C. Na.   D. Rb.

Hướng dẫn giải:

Bảo toàn nguyên tố C: $n_{\text{hh}} = n_{\text{CO}_2} = 0,02 \text{ mol}$

$$\rightarrow \bar{M}_{\text{hh}} = \frac{m_{\text{hh}}}{n_{\text{hh}}} = \frac{1,9}{0,02} = 95$$

$$\rightarrow M_{\text{MHCO}_3} < 95 < M_{\text{M}_2\text{CO}_3} \rightarrow 17,5 < M_{\text{M}} < 34$$

→ Kim loại M là Na.

→ Chọn C.

Bài tập tự luyện dạng 2

Câu 1: Cho 0,39 gam một kim loại kiềm X vào nước, thu được 0,112 lít khí H_2 (ở đktc). Kim loại kiềm X là

- A. Na.   B. K.   C. Li.   D. Cs.

Câu 2: Hòa tan hết 1,4 gam kim loại kiềm X vào 200 gam H_2O , thu được dung dịch có khối lượng là 201,2 gam. Kim loại kiềm X là

- A. Rb.   B. Na.   C. K.   D. Li.

Câu 3: Hòa tan hết 1,15 gam kim loại X vào dung dịch HCl, thu được 0,56 lít khí (ở đktc). Kim loại X là

- A. Na.   B. Ba.   C. K.   D. Ca.

Câu 4: Cho 0,3 gam hỗn hợp gồm hai kim loại kiềm ở hai chu kì kế tiếp nhau vào nước, thu được 0,112 lít khí H_2 (ở đktc). Hai kim loại kiềm là

- A. Li, Na.   B. Na, K.   C. Li, K.   D. K, Cs.

Câu 5: Hòa tan hết 0,3 gam hỗn hợp gồm hai kim loại kiềm ở hai chu kì kế tiếp nhau vào dung dịch HCl dư, thu được 0,224 lít khí (ở đktc). Hai kim loại kiềm là:

- A. Li, Na.   B. Na, K.   C. K, Cs.   D. Li, K.

Câu 6: Đốt cháy hoàn toàn 4,6 gam kim loại kiềm X trong khí clo dư, thu được 11,7 gam muối. Kim loại kiềm X là

- A. Na.   B. Li.   C. K.   D. Cs.

Câu 7: Cho 5,3 gam muối M_2CO_3 tác dụng với dung dịch HCl dư, thu được 1,12 lít khí ở đktc. Muối M_2CO_3 là

- A. Na_2CO_3 B. Li_2CO_3 C. K_2CO_3 D. Cs_2CO_3

Câu 8: Hòa tan hoàn toàn 6,645 gam hỗn hợp muối clorua của hai kim loại kiềm thuộc hai chu kì kế tiếp nhau vào nước được dung dịch X. Cho toàn bộ dung dịch X tác dụng hoàn toàn với dung dịch $AgNO_3$ (dư), thu được 18,655 gam kết tủa. Hai kim loại kiềm trên là

- A. Rb và Cs.   B. Na và K.   C. Li và Na.   D. K và Rb.

Câu 9: Hòa tan hoàn toàn 1,1 gam hỗn hợp gồm kim loại kiềm X và kim loại kiềm thổ Y ($M_X < M_Y$) trong dung dịch HCl dư, thu được 1,12 lít khí H_2 (đktc). Kim loại X là

- A. Li.   B. Na.   C. Rb.   D. K.

Câu 10: Hòa tan hết 0,897 gam kim loại X vào 4,459 ml H_2O tạo ra dung dịch kiềm có nồng độ 29,34%. Biết khối lượng riêng của H_2O là 1 gam/ml. Kim loại X là

- A. Na.   B. Ba.   C. K.   D. Ca.

Dạng 3: Bài toán liên quan đến dung dịch kiềm

Bài toán 1: Dung dịch kiềm tác dụng với axit

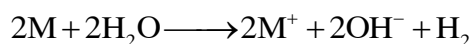
Phương pháp giải

Phản ứng trung hòa: $H^+ + OH^- \longrightarrow H_2O$

Ta luôn có: $n_{H^+} = n_{OH^-}$

Ngoài ra có thể giải bài toán bằng cách dùng sơ đồ và các phương pháp bảo toàn nguyên tố, bảo toàn điện tích, bảo toàn electron.

Chú ý: Bài toán hòa tan hoàn toàn kim loại kiềm M với nước thu được dung dịch bazơ, sau đó trung hòa dung dịch bazơ bằng axit HCl / H₂SO₄ loãng:

Ta luôn có: $n_M = n_{OH^-} = 2n_{H_2}$

Ví dụ: Trung hòa 100 ml dung dịch NaOH 1M cần dùng V ml dung dịch H₂SO₄ 0,5M. Giá trị của V là

A. 100.

B. 50.

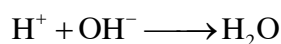
C. 200.

D. 150.

Hướng dẫn giải:

$$n_{NaOH} = 0,1 \text{ mol} \rightarrow n_{OH^-} = 0,1 \text{ mol}$$

Phản ứng trung hòa:

$$0,1 \leftarrow 0,1 \quad \text{mol}$$

$$\rightarrow n_{H_2SO_4} = \frac{n_{H^+}}{2} = 0,05 \text{ mol}$$

$$\rightarrow V = \frac{0,05}{0,5} = 0,1 \text{ lít} = 100 \text{ ml}$$

→ Chọn A.

Ví dụ mẫu

Ví dụ 1: Hòa tan hoàn toàn hỗn hợp Na và K vào nước dư, thu được dung dịch X và 0,672 lít khí H₂ (đktc). Thể tích dung dịch HCl 0,1 M cần dùng để trung hòa dung dịch X là

A. 150 ml.

B. 300 ml.

C. 600 ml.

D. 900 ml.

Hướng dẫn giải

$$n_{H_2} = 0,03 \text{ mol}$$

Dung dịch X có: $n_{OH^-} = 2n_{H_2} = 2 \cdot 0,03 = 0,06 \text{ mol}$

Phản ứng trung hòa: $n_{H^+} = n_{OH^-} = 0,06 \text{ mol}$

$$\rightarrow n_{HCl} = n_{H^+} = 0,06 \text{ mol}$$

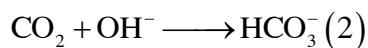
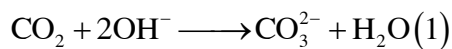
$$\rightarrow V_{HCl} = \frac{0,06}{0,1} = 0,6 \text{ lít} = 600 \text{ ml}$$

→ Chọn C.

Bài toán 2: Bài toán CO₂ tác dụng với dung dịch kiềm

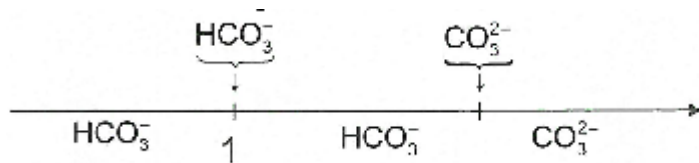
Phương pháp giải

Khi cho CO_2 tác dụng với dung dịch kiềm thì có thể xảy ra phản ứng:

• Bài toán cho biết số mol của OH^- và CO_2 :

Xét tỉ lệ $T = \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{CO}_2}}$

Nếu $T \leq 1$ thì khi đó: $n_{\text{HCO}_3^-} = n_{\text{OH}^-}$

Nếu $1 < T < 2$ thì khi đó: $\begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = 2n_{\text{CO}_2} - n_{\text{OH}^-} \end{cases}$

Nếu $T \geq 2$ thì khi đó: $n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{CO}_2}$

Chú ý: $m_{\text{muối}} = m_{\text{cation kim loại}} + m_{\text{anion gốc axit}}$

• Bài toán khi chưa biết số mol CO_2 thì xét hai trường hợp:

TH1: Chỉ tạo muối trung hòa, khi đó OH^- dư, CO_2 hết và chỉ xảy ra phản ứng (1).

TH2: Tạo cả hai muối CO_3^{2-} và HCO_3^- , khi đó cả OH^- và CO_2 đều hết, xảy ra cả phản ứng (1) và (2).

Ví dụ: Hấp thụ 4,48 lít CO_2 (đktc) vào 16,8 gam KOH thu được m gam muối. Giá trị của m là

A. 28,3.

B. 20,8.

C. 28,0.

D. 23,8.

Hướng dẫn giải

$$n_{\text{CO}_2} = 0,2 \text{ mol}; n_{\text{KOH}} = 0,3 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{OH}^-} = 0,3 \text{ mol}; n_{\text{K}^+} = 0,3 \text{ mol}$$

Xét tỉ lệ: $1 < T = \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{CO}_2}} = \frac{0,3}{0,2} = 1,5 < 2$

$\rightarrow$ Tạo hai muối CO_3^{2-} và HCO_3^-

Khi đó $\begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} = 0,3 - 0,2 = 0,1 \text{ mol} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = 0,2 - 0,1 = 0,1 \text{ mol} \end{cases}$

$$\rightarrow m_{\text{muối}} = m_{\text{K}^+} + m_{\text{CO}_3^{2-}} + m_{\text{HCO}_3^-}$$

$$= 0,3 \cdot 39 + 0,1 \cdot 60 + 0,1 \cdot 61 = 23,8 \text{ gam}$$

→ Chọn D.

Ví dụ: Hấp thụ hết V lít CO_2 ở đktc vào 100 ml dung dịch NaOH 0,15M, thu được dung dịch chứa 5,3 gam muối. Giá trị của V là

A. 2,24.

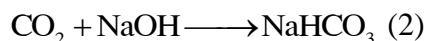
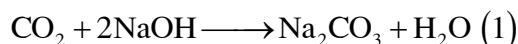
B. 1,12.

C. 3,36.

D. 4,48.

Hướng dẫn giải

Phương trình hóa học:

TH1: Chỉ tạo muối trung hòa (Na_2CO_3)

$$n_{\text{CO}_2} = n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = 0,05 \text{ mol}$$

$$\rightarrow V_{\text{CO}_2} = 0,05 \cdot 22,4 = 1,12 \text{ lít}$$

TH2: Tạo cả hai muối Na_2CO_3 (x mol) và NaHCO_3 (y mol).

$$n_{\text{NaOH}} = 0,015 \text{ mol}$$

Ta có hệ phương trình:

$$\begin{cases} 2x + y = 0,015 \\ 106x + 84y = 5,3 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} x = -0,065 < 0 \\ y = 0,145 \end{cases} \rightarrow \text{Loại}$$

→ Chọn B

Ví dụ mẫu

Ví dụ 1: Hấp thụ hết 3,36 lít CO_2 (đktc) vào 200 ml dung dịch NaOH 1M, thu được dung dịch X chứa

A..0,05 mol Na_2CO_3 và 0,10 mol NaHCO_3

B. 0,10 mol Na_2CO_3 và 0,05 mol NaHCO_3

C..0,075 mol Na_2CO_3 và 0,075 mol NaHCO_3

D. 0,125 mol Na_2CO_3 và 0,025 mol NaHCO_3

Hướng dẫn giải

$$n_{\text{CO}_2} = 0,15 \text{ mol}; n_{\text{OH}^-} = n_{\text{NaOH}} = 0,2 \text{ mol}$$

$$\text{Xét tỉ lệ: } 1 < T = \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{CO}_2}} = \frac{0,2}{0,15} = \frac{4}{3} < 2 \rightarrow \text{Tạo hai muối } \text{CO}_3^{2-} \text{ và } \text{HCO}_3^-.$$

$$\text{Khi đó: } \begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} = 0,05 \text{ mol} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,1 \text{ mol} \end{cases}$$

→ Chọn A.

Ví dụ 2: Hấp thụ hoàn toàn 0,336 lít khí CO_2 (đktc) vào 100 ml dung dịch gồm NaOH 0,1 M và KOH 0,1 M thu được dung dịch X. Cô cạn toàn bộ dung dịch X thu được bao nhiêu gam chất rắn khan?

- A. 2,58 gam.   B. 2,22 gam.   C. 1,53 gam.   D. 2,44 gam.

Hướng dẫn giải

$$n_{\text{CO}_2} = 0,015 \text{ mol}; n_{\text{NaOH}} = 0,01 \text{ mol}; n_{\text{KOH}} = 0,01 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{OH}^-} = 0,02 \text{ mol}; n_{\text{Na}^+} = 0,01 \text{ mol}; n_{\text{K}^+} = 0,01 \text{ mol}$$

$$\text{Xét tỉ lệ: } 1 < T = \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{CO}_2}} = \frac{0,02}{0,015} = \frac{4}{3} < 2 \rightarrow \text{Tạo hai muối } \text{CO}_3^{2-} \text{ và } \text{HCO}_3^-.$$

$$\text{Khi đó: } \begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} = 0,005 \text{ mol} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = n_{\text{CO}_2} - n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,01 \text{ mol} \end{cases}$$

Muối gồm cation kim loại (Na^+ và K^+), anion gốc axit (CO_3^{2-} và HCO_3^-)

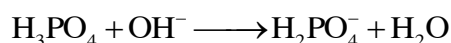
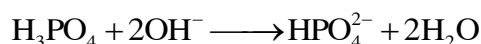
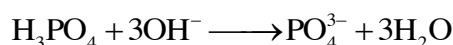
$$\begin{aligned} m_{\text{chất rắn khan}} &= m_{\text{muối}} = m_{\text{Na}^+} + m_{\text{K}^+} + m_{\text{CO}_3^{2-}} + m_{\text{HCO}_3^-} \\ &= 0,01.23 + 0,01.39 + 0,005.60 + 0,01.61 = 1,53 \text{ gam} \end{aligned}$$

$\rightarrow$ Chọn C.

Bài toán 3: Cho P_2O_5 hoặc H_3PO_4 tác dụng với dung dịch kiềm

Phương pháp giải

Khi H_3PO_4 tác dụng với dung dịch kiềm thì có thể xảy ra phản ứng:

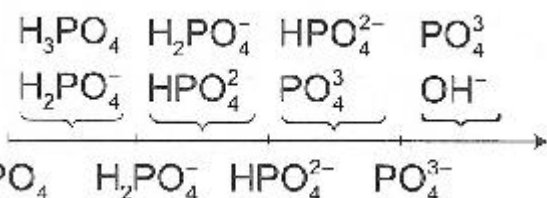

Chú ý: Khi cho P_2O_5 tác dụng với dung dịch kiềm ta quy bài toán về H_3PO_4 phản ứng dung dịch kiềm do $\text{P}_2\text{O}_5 + 3\text{H}_2\text{O} \longrightarrow 2\text{H}_3\text{PO}_4$

Ta có: $n_{\text{H}_3\text{PO}_4} = 2n_{\text{P}_2\text{O}_5}$

Bài toán cho biết số mol của OH^- và H_3PO_4 :

$$\text{Xét tỉ lệ: } \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{H}_3\text{PO}_4}} = T$$

Nếu $T \geq 3$ thì khi đó: $n_{\text{PO}_4^{3-}} = n_{\text{H}_3\text{PO}_4}$

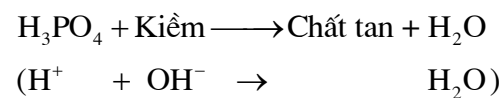
Nếu $2 < T < 3$ thì khi đó:
$$\begin{cases} n_{\text{PO}_4^{3-}} = n_{\text{OH}^-} - 2n_{\text{H}_3\text{PO}_4} \\ n_{\text{HPO}_4^{2-}} = n_{\text{H}_3\text{PO}_4} - n_{\text{PO}_4^{3-}} \end{cases}$$

Nếu $T = 2$ thì khi đó: $n_{\text{PO}_4^{3-}} = n_{\text{H}_3\text{PO}_4}$

Nếu $1 < T < 2$ thì khi đó:
$$\begin{cases} n_{\text{HPO}_4^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{H}_3\text{PO}_4} \\ n_{\text{H}_2\text{PO}_4^-} = n_{\text{H}_3\text{PO}_4} - n_{\text{HPO}_4^{2-}} \end{cases}$$

Nếu $T \leq 1$ thì khi đó: $n_{\text{H}_2\text{PO}_4^-} = n_{\text{OH}^-}$

Bài toán chưa biết số mol của OH^- hoặc H_3PO_4 thì ta dùng sơ đồ sau:

Xét hai trường hợp:

TH1: Kiềm dư, H^+ hết ($n_{\text{OH}^-} > n_{\text{H}^+}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{H}^+}$

Dùng bảo toàn khối lượng để tính $n_{\text{H}^+}, n_{\text{OH}^-}$ và so sánh nếu $n_{\text{OH}^-} > n_{\text{H}^+}$ thì thỏa mãn.

TH2: Kiềm hết, H^+ dư ($n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{OH}^-}$

Dùng bảo toàn khối lượng để tính $n_{\text{H}^+}, n_{\text{OH}^-}$ và so sánh nếu $n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-}$ thì thỏa mãn.

Ví dụ: Cho 200 ml dung dịch H_3PO_4 0,3M vào 500 ml dung dịch $\text{Ba}(\text{OH})_2$ 0,16M. Sau khi phản ứng xảy ra hoàn toàn, khối lượng muối thu được là

A. 12,02 gam.

B. 16,68 gam.

C. 12,20 gam.

D. 11,56 gam.

Hướng dẫn giải

$$n_{\text{H}_3\text{PO}_4} = 0,06 \text{ mol}; n_{\text{Ba}(\text{OH})_2} = 0,08 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{OH}^-} = 0,16 \text{ mol}; n_{\text{Ba}^{2+}} = 0,08 \text{ mol}$$

$$\text{Xét tỉ lệ: } 2 < T = \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{H}_3\text{PO}_4}} = \frac{0,16}{0,06} \approx 2,67 < 3$$

$\rightarrow$ Tạo hai muối PO_4^{3-} và HPO_4^{2-} .

$$\text{Khi đó: } \begin{cases} n_{\text{PO}_4^{3-}} = 0,16 - 2 \cdot 0,06 = 0,04 \text{ mol} \\ n_{\text{HPO}_4^{2-}} = 0,06 - 0,04 = 0,02 \text{ mol} \end{cases}$$

$$\rightarrow m_{\text{muối}} = m_{\text{Ba}^{2+}} + m_{\text{HPO}_4^{2-}} + m_{\text{PO}_4^{3-}}$$

$$= 0,08 \cdot 137 + 0,02 \cdot 96 + 0,04 \cdot 95$$

$$= 16,68 \text{ gam}$$

$\rightarrow$ Chọn B.

Ví dụ: Cho dung dịch chứa x mol NaOH vào dung dịch chứa 0,02 mol H_3PO_4 thu được dung dịch chứa 3,06 gam chất tan. Giá trị của x là

A. 0,03.

B. 0,04.

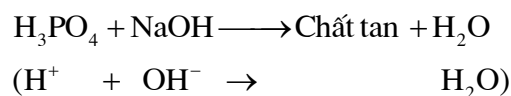
C. 0,05.

D. 0,06.

Hướng dẫn giải:

$$n_{\text{H}^+} = 3n_{\text{H}_3\text{PO}_4} = 0,06 \text{ mol}; n_{\text{OH}^-} = n_{\text{NaOH}} = x \text{ mol}$$

Ta có sơ đồ:

TH1: OH^- dư và H^+ hết ($n_{\text{H}^+} < n_{\text{OH}^-}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{H}^+} = 0,06 \text{ mol}$

Bảo toàn khối lượng:

$$\begin{aligned} m_{\text{NaOH}} + m_{\text{H}_3\text{PO}_4} &= m_{\text{chất tan}} + m_{\text{H}_2\text{O}} \\ \Leftrightarrow 40x + 0,02.98 &= 3,06 + 0,06.18 \\ \rightarrow x &= 0,0545 \end{aligned}$$

$\rightarrow$ Trường hợp này loại vì $n_{\text{OH}^-} < n_{\text{H}^+}$

TH2: OH^- hết và H^+ dư ($n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{OH}^-} = x \text{ mol}$

Bảo toàn khối lượng:

$$\begin{aligned} m_{\text{NaOH}} + m_{\text{H}_3\text{PO}_4} &= m_{\text{chất tan}} + m_{\text{H}_2\text{O}} \\ \Leftrightarrow 40x + 0,02.98 &= 3,06 + 18x \\ \rightarrow x &= 0,05 \end{aligned}$$

$\rightarrow$ Trường hợp này loại vì $n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-}$

$\rightarrow$ Chọn C.

Ví dụ mẫu

Ví dụ 1: Cho 0,02 mol H_3PO_4 vào dung dịch chứa 0,03 mol KOH. Sau khi phản ứng hoàn toàn, dung dịch thu được chứa

A. 0,01 mol KH_2PO_4 và 0,01 mol K_2HPO_4 .

B. 0,01 mol K_3PO_4 và 0,01 mol K_3PO_4 .

C. 0,015 mol KH_2PO_4 và 0,005 mol K_3PO_4 .

D. 0,01 mol K_2HPO_4 và 0,01 mol K_3PO_4 .

Hướng dẫn giải

Xét tỉ lệ: $1 < T = \frac{n_{OH^-}}{n_{H_3PO_4}} = \frac{0,03}{0,02} = 1,5 < 2 \rightarrow$ Tạo hai muối $H_2PO_4^-$ và HPO_4^{2-} .

$$\text{Khi đó: } \begin{cases} n_{HPO_4^{2-}} = n_{OH^-} - n_{H_3PO_4} = 0,01 \text{ mol} \\ n_{H_2PO_4^-} = n_{H_3PO_4} - n_{HPO_4^{2-}} = 0,01 \text{ mol} \end{cases}$$

$\rightarrow$ Chọn A.

Ví dụ 2: Cho 1,42 gam P_2O_5 tác dụng hoàn toàn với 50 ml dung dịch KOH 1M, thu được dung dịch X.

Cô cạn dung dịch X thu được chất rắn khan gồm

A. K_3PO_4 và KOH.

B. K_2HPO_4 và K_3PO_4 .

C. KH_2PO_4 và K_2HPO_4 .

D. H_3PO_4 và KH_2PO_4 .

Hướng dẫn giải

$$n_{P_2O_5} = 0,01 \text{ mol} \rightarrow n_{H_3PO_4} = 2n_{P_2O_5} = 0,02 \text{ mol}$$

$$n_{KOH} = 0,05 \text{ mol} \rightarrow n_{OH^-} = 0,05 \text{ mol}$$

$$\text{Xét tỉ lệ: } 2 < T = \frac{n_{OH^-}}{n_{H_3PO_4}} = \frac{0,05}{0,02} = 2,5 < 3$$

$\rightarrow$ Tạo hai muối HPO_4^{2-} và PO_4^{3-} hay K_2HPO_4 và K_3PO_4 .

$\rightarrow$ Chọn B.

Ví dụ 3: Cho 2,13 gam P_2O_5 vào dung dịch chứa x mol NaOH và 0,02 mol Na_3PO_4 . Sau khi các phản ứng xảy ra hoàn toàn, thu được dung dịch chứa 6,88 gam hai chất tan. Giá trị của x là

A. 0,030.

B. 0,050.

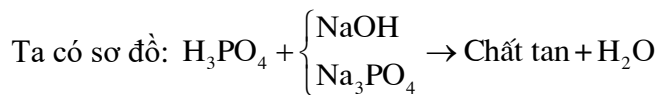
C. 0,057.

D. 0,139.

Hướng dẫn giải

$$n_{P_2O_5} = 0,015 \text{ mol} \rightarrow n_{H_3PO_4} = 2n_{P_2O_5} = 0,03 \text{ mol} \rightarrow n_{H^+} = 0,09 \text{ mol}$$

$$n_{NaOH} = x \text{ mol} \rightarrow n_{OH^-} = x \text{ mol}$$

TH1: OH^- dư và H^+ hết ($n_{H^+} < n_{OH^-}$)

$$\text{Khi đó: } n_{H_2O} = n_{H^+} = 0,09 \text{ mol}$$

Bảo toàn khối lượng:

$$m_{NaOH} + m_{H_3PO_4} + m_{Na_3PO_4} = m_{\text{chất tan}} + m_{H_2O}$$

$$\Leftrightarrow 40x + 0,03.98 + 0,02.164 = 6,88 + 0,09.18$$

$$\rightarrow x = 0,057$$

$\rightarrow$ Loại vì $n_{H^+} > n_{OH^-}$

TH2: OH^- hết và H^+ dư ($n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{OH}^-} = x \text{ mol}$

Bảo toàn khối lượng:

$$m_{\text{NaOH}} + m_{\text{H}_3\text{PO}_4} + m_{\text{Na}_3\text{PO}_4} = m_{\text{chất tan}} + m_{\text{H}_2\text{O}}$$

$$\Leftrightarrow 40x + 0,03.98 + 0,02.164 = 6,88 + 18x$$

$$\rightarrow x = 0,03$$

→ Thỏa mãn.

→ Chọn A.

Chú ý: Các dạng bài tập P_2O_5 thì đều chuyển về H_3PO_4 tác dụng với kiềm.

Bài tập tự luyện dạng 3

Bài tập cơ bản

Câu 1: Dẫn 3,36 lít (đktc) khí CO_2 vào 120 ml dung dịch NaOH 2M. Sau phản ứng thu được

A. 0,15 mol NaHCO_3 .

B. 0,12 mol Na_2CO_3 .

C. 0,09 mol NaHCO_3 và 0,06 mol Na_2CO_3 .

D. 0,09 mol Na_2CO_3 và 0,06 mol NaHCO_3 .

Câu 2: Hòa tan m gam kim loại Na vào nước, thu được dung dịch X. Trung hòa X cần vừa đủ 100 ml dung dịch H_2SO_4 1M. Giá trị của m là

A. 2,3.

B. 4,6.

C. 6,9.

D. 9,2.

Câu 3: Hòa tan hết hỗn hợp X gồm hai kim loại kiềm vào nước, thu được dung dịch Y và 0,12 mol khí H_2 . Để trung hòa Y cần vừa đủ V ml dung dịch hỗn hợp gồm HCl 0,5M và H_2SO_4 0,25M. Giá trị của V là

A. 120.

B. 60.

C. 480.

D. 240.

Câu 4: Hòa tan hết một lượng hỗn hợp gồm K và Na vào H_2O dư, thu được dung dịch X và 0,672 lít khí H_2 (đktc). Cho X vào dung dịch FeCl_3 dư, đến khi phản ứng xảy ra hoàn toàn, thu được m gam kết tủa. Giá trị của m là

A. 2,14.

B. 6,42.

C. 1,07.

D. 3,21.

Câu 5: Trộn 100 ml dung dịch có $\text{pH} = 1$ gồm HCl và HNO_3 với 100 ml dung dịch KOH a mol/l, thu được 200 ml dung dịch có $\text{pH} = 12$. Giá trị của a là

A. 0,15.

B. 0,12.

C. 0,3.

D. 0,03.

Câu 6: Sục từ từ cho đến hết 3,36 lít (đktc) khí CO_2 qua 0,1 lít dung dịch chứa đồng thời Na_2CO_3 1M và NaOH 1M thì không thấy khí thoát ra. Nồng độ các chất tan có trong dung dịch sau phản ứng là (Biết thể tích dung dịch thay đổi không đáng kể)

A. Na_2CO_3 0,5M và NaHCO_3 2M.

B. Na_2CO_3 1M và NaHCO_3 0,5 M.

C. Na_2CO_3 1M và NaHCO_3 1M.

D. Na_2CO_3 0,5M và NaHCO_3 0,5M.

Câu 7: Sục từ từ 4,48 lít CO_2 vào 100 ml dung dịch hỗn hợp Na_2CO_3 2M và KOH 1,5M thu được dung dịch X. Cho dung dịch BaCl_2 dư vào X thu được khối lượng kết tủa là

- A. 39,40 gam.   B. 59,10 gam.   C. 78,80 gam.   D. 29,55 gam.

Câu 8: Cho 0,02 mol P_2O_5 vào dung dịch chứa 0,02 mol KOH và 0,02 mol K_3PO_4 . Sau khi phản ứng hoàn toàn, dung dịch thu được chứa

- A. 0,04 mol KH_2PO_4 và 0,02 mol K_2HPO_4 .   B. 0,06 mol K_3PO_4 và 0,01 mol KOH.
C. 0,05 mol KH_2PO_4 và 0,01 mol K_3PO_4 .   D. 0,03 mol K_2HPO_4 và 0,03 mol K_3PO_4 .

Bài tập nâng cao

Câu 9: Hấp thụ hoàn toàn 4,48 lít khí CO_2 (đktc) vào 0,5 lít dung dịch gồm NaOH 0,4M và KOH 0,2M, thu được dung dịch X. Cho X phản ứng hoàn toàn với dung dịch $BaCl_2$ dư, khối lượng kết tủa thu được là

- A. 9,85 gam.   B. 29,55 gam.   C. 19,70 gam.   D. 39,40 gam.

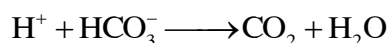
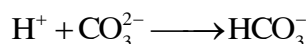
Câu 10: Hòa tan hết 0,2 mol FeO bằng dung dịch H_2SO_4 đặc, nóng (dư), thu được khí SO_2 (sản phẩm khử duy nhất). Hấp thụ hoàn toàn khí SO_2 sinh ra ở trên vào dung dịch chứa 0,07 mol KOH và 0,06 mol NaOH, thu được dung dịch chứa m gam muối. Giá trị của m là

- A. 15,32   B. 12,18.   C. 19,71.   D. 22,34.

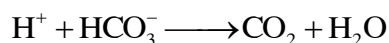
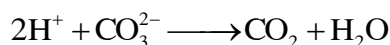
Dạng 4: Muối cacbonat và muối hidrocacbonat tác dụng với axit

🔗 Phương pháp giải

- Nếu cho từ từ dung dịch axit mạnh vào dung dịch muối CO_3^{2-} và HCO_3^- thì phản ứng xảy ra theo thứ tự sau:

- Nếu cho từ dung dịch muối CO_3^{2-} và HCO_3^- vào dung dịch axit mạnh thì xảy ra phản ứng đồng thời

- Nếu bài toán cho CO_2 tác dụng với dung dịch muối CO_3^{2-} thì khi đó ta coi CO_2 là H_2CO_3

🔗 Ví dụ mẫu

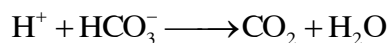
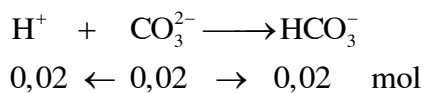
Ví dụ 1: Nhỏ từ từ từng giọt đến hết 30 ml dung dịch HCl 1M vào 100 ml dung dịch Na_2CO_3 0,2M và $NaHCO_3$ 0,2M, sau phản ứng thu được số mol CO_2 là

- A. 0,020.   B. 0,030.   C. 0,015.   D. 0,010.

Hướng dẫn giải:

$$\text{Ta có: } \begin{cases} n_{HCl} = 0,03 \text{ mol} \\ n_{Na_2CO_3} = 0,02 \text{ mol} \\ n_{NaHCO_3} = 0,02 \text{ mol} \end{cases} \rightarrow \begin{cases} n_{CO_3^{2-}} = 0,02 \text{ mol} \\ n_{HCO_3^-} = 0,02 \text{ mol} \\ n_{H^+} = 0,03 \text{ mol} \end{cases}$$

Phương trình hóa học:

Trước phản ứng: 0,01 0,04 mol

Phản ứng: 0,01 $\rightarrow$ 0,01 $\rightarrow$ 0,01 mol

$\rightarrow n_{\text{CO}_2} = 0,01 \text{ mol}$

$\rightarrow$ Chọn D.

Ví dụ 2: Nhỏ từ từ đến hết 100 ml dung dịch X gồm K_2CO_3 1,5M và NaHCO_3 1M vào 200 ml dung dịch HCl 1M, sinh ra V lít khí (đktc). Giá trị của V là

A. 2,80.

B. 3,36.

C. 5,60.

D. 6,72.

Hướng dẫn giải:

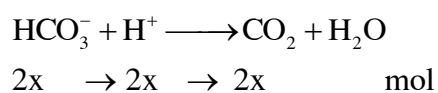
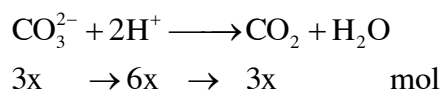
$$\text{Ta có: } \begin{cases} n_{\text{HCl}} = 0,2 \text{ mol} \\ n_{\text{K}_2\text{CO}_3} = 0,15 \text{ mol} \\ n_{\text{NaHCO}_3} = 0,1 \text{ mol} \end{cases} \rightarrow \begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,15 \text{ mol} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = 0,1 \text{ mol} \\ n_{\text{H}^+} = 0,2 \text{ mol} \end{cases}$$

Ta thấy: $n_{\text{H}^+} = 0,2 \text{ mol} < 2n_{\text{CO}_3^{2-}} + n_{\text{HCO}_3^-} = 0,4 \text{ mol} \rightarrow \text{H}^+$ hết

$$\text{Tỉ lệ: } \frac{n_{\text{CO}_3^{2-}}}{n_{\text{HCO}_3^-}} = \frac{0,15}{0,1} = \frac{3}{2} \rightarrow n_{\text{CO}_3^{2-}} : n_{\text{HCO}_3^-} = 3 : 2$$

Gọi số mol của CO_3^{2-} và HCO_3^- lần lượt là 3x mol và 2x mol.

Phương trình hóa học:

$$\rightarrow 6x + 2x = 0,2 \rightarrow x = 0,025 \text{ mol}$$

Theo phương trình: $n_{\text{CO}_2} = 5x = 5 \cdot 0,025 = 0,125 \text{ mol}$

$$\rightarrow V_{\text{CO}_2} = 0,125 \cdot 22,4 = 2,8 \text{ lít}$$

$\rightarrow$ Chọn A.

Ví dụ 3: Hấp thụ hoàn toàn V lít khí CO_2 (ở đktc) vào 200 ml dung dịch X gồm NaOH 1M và Na_2CO_3 0,5M, thu được dung dịch chứa 19,9 gam chất tan. Giá trị của V là

A. 3,36.

B. 2,24.

C. 1,12.

D. 0,66.

Hướng dẫn giải

Coi CO_2 là H_2CO_3 . Đặt: $n_{\text{H}_2\text{CO}_3} = n_{\text{CO}_2} = x \text{ mol} \rightarrow n_{\text{H}^+} = 2x \text{ mol}$

$$n_{\text{NaOH}} = 0,2 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{OH}^-} = 0,2 \text{ mol}; n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = 0,1 \text{ mol}$$

Ta có sơ đồ: $\text{H}_2\text{CO}_3 + \begin{cases} \text{NaOH} \\ \text{Na}_2\text{CO}_3 \end{cases} \rightarrow \text{Chất tan} + \text{H}_2\text{O}$

TH1: OH^- dư và H^+ hết ($n_{\text{H}^+} < n_{\text{OH}^-}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{H}^+} = 2x \text{ mol}$

Bảo toàn khối lượng: $m_{\text{H}_2\text{CO}_3} + n_{\text{NaOH}} + m_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = m_{\text{chất tan}} + m_{\text{H}_2\text{O}}$

$$\Leftrightarrow 62x + 0,2.40 + 0,1.106 = 19,9 + 2x.18$$

$$\rightarrow x = 0,05 \text{ (Thỏa mãn)}$$

$$\rightarrow V_{\text{CO}_2} = 0,05.22,4 = 1,12 \text{ lít}$$

TH2: OH^- hết và H^+ dư ($n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-}$)

Khi đó: $n_{\text{H}_2\text{O}} = n_{\text{OH}^-} = 0,2 \text{ mol}$

Bảo toàn khối lượng: $m_{\text{H}_2\text{CO}_3} + n_{\text{NaOH}} + m_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = m_{\text{chất tan}} + m_{\text{H}_2\text{O}}$

$$\Leftrightarrow 62x + 0,2.40 + 0,1.106 = 19,9 + 0,2.18$$

$$\rightarrow x = 0,079 \text{ (Loại)}$$

$\rightarrow$ Chọn C.

Chú ý: Các dạng bài tập CO_2 tác dụng với dung dịch kiềm nếu có chất chưa biết số mol thì chuyển về H_2CO_3 tác dụng với kiềm sau đó dùng sơ đồ và xét hai trường hợp tương tự bài toán chưa biết số mol của OH^- hoặc H_3PO_4 (Bài toán 3).

Bài tập tự luyện dạng 4

Bài tập cơ bản

Câu 1: Nhỏ từ từ từng giọt đến hết 150 ml dung dịch HCl 1M vào 100 ml dung dịch chứa Na_2CO_3 1M, sau phản ứng thu được số mol CO_2 là

- A. 0,05 mol.   B. 0,10 mol.   C. 0,04 mol.   D. 0,01 mol.

Câu 2: Cho từ từ từng giọt đến hết 100 ml dung dịch Na_2CO_3 1M vào 100 ml dung dịch HCl 1M thu được V lít khí CO_2 (ở đktc). Giá trị của V là

- A. 2,24.   B. 3,36.   C. 1,12.   D. 4,48.

Câu 3: Nhỏ từ từ từng giọt đến hết 150 ml dung dịch HCl 1M vào 100 ml dung dịch gồm Na_2CO_3 0,5M và NaHCO_3 1M. Sau phản ứng thu được số mol CO_2 là

- A. 0,05 mol.   B. 0,10 mol.   C. 0,04 mol.   D. 0,01 mol.

Câu 4: Cho từ từ từng giọt đến hết 150 ml dung dịch gồm Na_2CO_3 0,5M và NaHCO_3 1M vào 200 ml dung dịch HCl 1M thu được V lít khí CO_2 (ở đktc). Giá trị của V là

- A. 2,24.   B. 3,36.   C. 1,12.   D. 4,48.

Câu 5: Cho 1,9 gam hỗn hợp gồm muối cacbonat và hidrocacbonat của một kim loại kiềm tác dụng với axit HCl dư thu được 0,448 lít khí ở đktc. Kim loại kiềm là

A. K.

B. Li.

C. Na.

D. Rb.

Bài tập nâng cao

Câu 6: Hòa tan hoàn toàn m gam hỗn hợp gồm Na, Na₂O, NaOH và Na₂CO₃ trong dung dịch H₂SO₄ 40% (loãng, vừa đủ) thu được 8,96 lít hỗn hợp khí có tỉ khối đối với H₂ bằng 16,75 và dung dịch Y có nồng độ 51,449%. Cô cạn toàn bộ dung dịch Y thu được 170,4 gam muối trung hoà khan. Giá trị của m là

A. 23,8.

B. 50,6.

C. 50,4.

D. 37,2.

Câu 7: X là dung dịch HCl nồng độ x mol/l. Y là dung dịch Na₂CO₃ nồng độ y mol/l. Nhỏ từ từ 100 ml X vào 100 ml Y, sau các phản ứng thu được V₁ lít CO₂ (đktc). Nhỏ từ từ 100 ml Y vào 100 ml X, sau phản ứng thu được V₂ lít CO₂ (đktc). Biết tỉ lệ V₁ : V₂ = 4 : 7. Tỉ lệ x : y bằng

A. 11 : 4.

B. 7 : 5.

C. 11 : 7.

D. 7 : 3.

Câu 8: Nung m gam hỗn hợp X gồm KHCO₃ và CaCO₃ ở nhiệt độ cao đến khối lượng không đổi, thu được chất rắn Y. Cho Y vào nước dư, thu được 0,25m gam chất rắn Z và dung dịch E. Nhỏ từ từ dung dịch HCl 1M vào E, đến khi khí bắt đầu thoát ra thì hết V₁ lít dung dịch HCl và đến khi khí thoát ra vừa hết thì thể tích dung dịch HCl đã dùng là V₂ lít. Tỉ lệ V₁ : V₂ bằng

A. 3 : 5.

B. 5 : 6.

C. 2 : 3.

D. 3 : 4.

Câu 9: Dung dịch X gồm KHCO₃ 2M và Na₂CO₃ 2M. Nhỏ từ từ đến hết 100 ml dung dịch Y gồm H₂SO₄ 1M và HCl 1M vào 100 ml dung dịch X thu được V lít CO₂ (đktc) và dung dịch Z. Cho dung dịch Ba(OH)₂ tới dư vào dung dịch Z, thu được m gam kết tủa. Giá trị của m và V lần lượt là

A. 82,4 và 2,24.

B. 59,1 và 1,12.

C. 59,1 và 2,24.

D. 82,4 và 1,12.

Câu 10: Hấp thụ hết 4,48 lít CO₂ (đktc) vào dung dịch chứa hỗn hợp gồm x mol KOH và y mol K₂CO₃, thu được 200 ml dung dịch X. Cho từ từ 100 ml X vào 150 ml dung dịch HCl 1M, thu được 2,688 lít CO₂ (đktc). Cho lượng dư dung dịch Ba(OH)₂ vào 100 ml X, thu được 39,4 gam kết tủa. Giá trị của x và y lần lượt là

A. 0,10 và 0,20.

B. 0,20 và 0,15.

C. 0,10 và 0,15.

D. 0,20 và 0,30.

ĐÁP ÁN

Dạng 1: Lí thuyết trọng tâm

1 - C	2 - D	3 - A	4 - D	5 - B	6 - B	7 - A	8 - D	9 - A	10 - C
11 - D	12 - B	13 - B	14 - A	15 - A	16 - D	17 - A	18 - D	19 - B	20 - A

Câu 11:

A, B, C đúng.

D sai vì để sản xuất muối ăn trong công nghiệp, người ta đi từ nước biển.

Câu 14:

A đúng.

B sai vì thuốc súng là hỗn hợp gồm KNO₃, S, C.

C sai vì $\text{KNO}_3 \xrightarrow{t^\circ} \text{KNO}_2 + \frac{1}{2} \text{O}_2$

D sai vì $2\text{NaHCO}_3 \xrightarrow{t^\circ} \text{Na}_2\text{CO}_3 + \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$

Câu 15:

Trong quá trình điện phân, ở catot xảy ra quá trình khử (cation kim loại hoặc H_2O), ở anot xảy ra quá trình oxi hóa (anion gốc axit hoặc H_2O).

Câu 16: Có 3 chất tác dụng với HCl là: Na, Na_2CO_3 , $NaHCO_3$.

Câu 17:

A đúng.

B sai vì Na tác dụng được với H_2O trong dung dịch NaCl.

C sai vì $NaHCO_3$ có tính lưỡng tính, có tác dụng với dung dịch NaOH.

D sai vì Na_2CO_3 tác dụng với $BaCl_2$ tạo kết tủa $BaCO_3$.

Câu 18: Có 3 chất tác dụng với HCl tạo ra chất khí là: Na, K, $KHCO_3$.

Câu 19: Có 4 chất tác dụng với NaOH là: Al, $NaHCO_3$, CO_2 , $Al(OH)_3$.

Câu 20: Có 3 chất tác dụng với dung dịch Na_2CO_3 là: HCl, $BaCl_2$, $NaHSO_4$.

Dạng 2: Bài toán xác định kim loại

1 – B	2 – D	3 – A	4 – B	5 – A	6 – A	7 – A	8 – C	9 – A	10 – A
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Câu 1:

Ta có: $n_{H_2} = 0,005 \text{ mol} \rightarrow n_X = 2n_{H_2} = 0,01 \text{ mol}$

$$\rightarrow M_X = \frac{0,39}{0,01} = 39 \rightarrow X \text{ là K.}$$

Câu 2:

Bảo toàn khối lượng: $m_{H_2} = m_X + m_{H_2O} - m_{dd} = 0,2 \text{ gam} \rightarrow n_{H_2} = 0,1 \text{ mol} \rightarrow n_X = 2n_{H_2} = 0,2 \text{ mol}$

$$\rightarrow M_X = \frac{1,4}{0,2} = 7 \rightarrow X \text{ là Li.}$$

Câu 3: Gọi n là hóa trị của X ($n = 1; 2; 3$)

Ta có: $n_{H_2} = 0,025 \text{ mol} \rightarrow n_X = \frac{2n_{H_2}}{n} = \frac{0,05}{n} \text{ mol}$

$$\rightarrow M_X = \frac{1,15}{\frac{0,05}{n}} = 23n$$

Với $n = 1 \rightarrow M_X = 23 \rightarrow X \text{ là Na.}$

Câu 4:

Ta có: $n_{H_2} = 0,005 \text{ mol} \rightarrow n_X = 2n_{H_2} = 0,01 \text{ mol} \rightarrow \overline{M}_X = \frac{0,3}{0,01} = 30$

Nhận thấy: $M_{Na} < 30 < M_K \rightarrow$ Hai kim loại là Na và K.

Câu 5:

Ta có: $n_{\text{H}_2} = 0,01 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{X}} = 2n_{\text{H}_2} = 0,02 \text{ mol} \rightarrow \overline{M}_{\text{hh}} = \frac{0,3}{0,02} = 15$

Nhận thấy: $M_{\text{Li}} < 15 < M_{\text{Na}} \rightarrow$ Hai kim loại là Li và Na.

Câu 6:

Bảo toàn khối lượng: $m_{\text{Cl}_2} = m_{\text{muối}} - m_{\text{X}} = 7,1 \text{ gam} \rightarrow n_{\text{Cl}_2} = 0,1 \text{ mol}$

Bảo toàn electron: $n_{\text{X}} = 2n_{\text{Cl}_2} = 0,2 \text{ mol} \rightarrow M_{\text{X}} = \frac{4,6}{0,2} = 23 \rightarrow \text{X là Na.}$

Câu 7:

Ta có: $n_{\text{CO}_2} = 0,05 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{M}_2\text{CO}_3} = 0,05 \text{ mol} \rightarrow M_{\text{M}_2\text{CO}_3} = 106 \rightarrow M = 23 \rightarrow$ Muối là Na_2CO_3 .

Câu 8:

$n_{\text{AgCl}} = 0,13 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{XCl}} = n_{\text{AgCl}} = 0,13 \text{ mol}$

$\rightarrow \overline{M}_{\text{XCl}} = 51,1 \rightarrow \overline{M}_{\text{X}} = 15,6$

Nhận thấy: $M_{\text{Li}} < 15,6 < M_{\text{Na}} \rightarrow$ Hai kim loại là Li và Na.

Câu 9:

Ta có: $n_{\text{H}_2} < n_{\text{X+Y}} < 2n_{\text{H}_2} \rightarrow 0,05 < n_{\text{X+Y}} < 0,1 \rightarrow 11 < \overline{M}_{\text{X+Y}} < 22$ và $M_{\text{X}} < M_{\text{Y}} \rightarrow \text{X là Li.}$

Câu 10:

Ta có: $m_{\text{H}_2\text{O}} = 4,459 \text{ gam}$

Gọi số mol của X là x mol $\rightarrow M_{\text{X}} = 0,897(1)$ và $n_{\text{H}_2} = 0,5x \text{ mol}$

$m_{\text{dung dịch sau phản ứng}} = m_{\text{X}} + m_{\text{H}_2\text{O}} - m_{\text{H}_2} = (5,356 - x) \text{ gam}$

$\rightarrow \frac{(M+17)x}{5,356-x} \cdot 100\% = 29,34(2)$

Từ (1) và (2) suy ra: $x = 0,039 \rightarrow M_{\text{X}} = 23 \rightarrow \text{X là Na.}$

Dạng 3: Bài toán liên quan đến dung dịch kiềm

1 - D	2 - B	3 - D	4 - A	5 - B	6 - A	7 - D	8 - A	9 - C	10 - B
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Câu 1:

$n_{\text{CO}_2} = 0,15 \text{ mol}; n_{\text{NaOH}} = 0,24 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{OH}^-} = 0,24 \text{ mol}$

Ta có: $T = \frac{n_{\text{OH}^-}}{n_{\text{CO}_2}} = \frac{0,24}{0,15} = 1,6 \rightarrow 1 < T < 2 \rightarrow$ Tạo hai muối.

$$\begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} = 0,09 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = 0,09 \text{ mol} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = 0,15 - 0,09 = 0,06 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{NaHCO}_3} = 0,06 \text{ mol} \end{cases}$$

Câu 2:

$n_{\text{H}^+} = 0,2 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{OH}^-} = 0,2 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{Na}} = n_{\text{NaOH}} = 0,2 \text{ mol} \rightarrow m_{\text{Na}} = 4,6 \text{ gam}$

Câu 3:

$$\text{Ta có: } n_{\text{H}^+} = \frac{0,5V + 0,25V \cdot 2}{1000} = 0,001V \text{ mol}$$

$$\text{Lại có: } n_{\text{OH}^-} = 2n_{\text{H}_2} = 0,24 \text{ mol} \rightarrow 0,001V = 0,24 \rightarrow V = 240 \text{ ml}$$

Câu 4:

$$n_{\text{H}_2} = 0,03 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{OH}^-} = 2n_{\text{H}_2} = 0,06 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{Fe(OH)}_3} = \frac{0,06}{3} = 0,02 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{Fe(OH)}_3} = 2,14 \text{ gam}$$

Câu 5: $n_{\text{H}^+} = 0,01 \text{ mol}$

Dung dịch sau phản ứng có $\text{pH} = 12 \rightarrow \text{OH}^-$ dư.

$$\text{Ta có: } [\text{OH}^-]_{\text{dư}} = 0,01 \rightarrow n_{\text{OH}^- \text{ dư}} = 0,002 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{XOH}} = 0,01 + 0,002 = 0,012 \text{ mol} \rightarrow a = \frac{0,012}{0,1} = 0,12$$

Câu 6: $n_{\text{CO}_2} = 0,15 \text{ mol}; n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = n_{\text{NaOH}} = 0,1 \text{ mol}$

$$\text{Giả sử } \text{CO}_2 \text{ tác dụng với NaOH tạo hai muối} \rightarrow \begin{cases} n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} = -0,05 \text{ mol} \\ n_{\text{NaHCO}_3} = 2n_{\text{CO}_2} - n_{\text{OH}^-} = 0,2 \text{ mol} \end{cases}$$

$$\rightarrow \text{Sau phản ứng có } n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = -0,05 + 0,1 = 0,05 \text{ mol}; n_{\text{NaHCO}_3} = 0,2 \text{ mol}$$

$$\rightarrow C_{\text{MNa}_2\text{CO}_3} = \frac{0,05}{0,1} = 0,5\text{M}; C_{\text{MNaHCO}_3} = \frac{0,2}{0,1} = 2\text{M}$$

Câu 7:

$$n_{\text{CO}_2} = 0,2 \text{ mol}; n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = 0,2 \text{ mol}; n_{\text{KOH}} = 0,15 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,2 \text{ mol}; n_{\text{OH}^-} = 0,15 \text{ mol}$$

$$\text{Giả sử } \text{CO}_2 \text{ chỉ tác dụng với KOH tạo hai muối} \rightarrow \begin{cases} n_{\text{CO}_3^{2-}} = n_{\text{OH}^-} - n_{\text{CO}_2} = -0,05 \text{ mol} \\ n_{\text{HCO}_3^-} = 2n_{\text{CO}_2} - n_{\text{OH}^-} = 0,25 \text{ mol} \end{cases}$$

$$\text{Sau phản ứng có } n_{\text{CO}_3^{2-}} = -0,05 + 0,2 = 0,15 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{BaCO}_3} = n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,15 \text{ mol} \rightarrow m_{\text{BaCO}_3} = 0,15 \cdot 197 = 29,55 \text{ gam}$$

Câu 8:

$$n_{\text{P}_2\text{O}_5} = 0,02 \text{ mol} \rightarrow n_{\text{H}_3\text{PO}_4} = 0,04 \text{ mol}$$

Nhận thấy: $n_{\text{H}^+} > n_{\text{OH}^-} \rightarrow \text{KOH}$ hết.

Theo đáp án, H_3PO_4 cũng phản ứng hết nên dung dịch sau phản ứng chứa 2 muối.

TH1: Dung dịch gồm K_3PO_4 (a mol) và K_2HPO_4 (b mol)

$$\text{Bảo toàn nguyên tố } \begin{cases} 3a + 2b = 0,08 \\ a + b = 0,06 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} a = -0,04 \\ b = 0,1 \end{cases} \rightarrow \text{loại}$$

TH2: Dung dịch gồm K_2HPO_4 (x mol) và KH_2PO_4 (y mol)

$$\text{Bảo toàn nguyên tố K, P: } \begin{cases} 2x + y = 0,08 \\ x + y = 0,06 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} x = 0,02 \\ y = 0,04 \end{cases} \rightarrow \text{thỏa mãn}$$

Câu 9: Gọi công thức chung của Na và K là $\bar{M}$

$$n_{CO_2} = 0,2 \text{ mol}; n_{OH^-} = n_{\bar{M}} = 0,5.0,4 + 0,5.0,2 = 0,3 \text{ mol}$$

Nhận thấy: $1 < \frac{n_{OH^-}}{n_{CO_2}} < 2 \rightarrow$ Thu được hỗn hợp muối $\bar{M}_2CO_3$ (a mol) và $\bar{M}HCO_3$ (b mol).

$$\text{Bảo toàn nguyên tố C: } a + b = 0,2 (*)$$

$$\text{Bảo toàn nguyên tố } \bar{M}: 2a + b = 0,3 (**)$$

$$\text{Từ (*) và (**)} \text{ suy ra: } a = 0,1; b = 0,1$$

$$\text{Ta có: } n_{\downarrow} = n_{BaCO_3} = n_{\bar{M}_2CO_3} = 0,1 \text{ mol} \rightarrow m_{BaCO_3} = 19,7 \text{ gam}$$

Câu 10: Gọi công thức chung của Na và K là $\bar{M}$

$$\text{Bảo toàn electron: } 2n_{SO_2} = n_{FeO} \rightarrow n_{SO_2} = 0,1 \text{ mol}$$

$$\text{Ta có: } n_{OH^-} = n_{\bar{M}} = 0,06 + 0,07 = 0,13 \text{ mol}$$

Ta thấy: $1 < \frac{n_{OH^-}}{n_{SO_2}} < 2 \rightarrow$ Thu được hai muối $\bar{M}_2SO_3$ (a mol) và $\bar{M}HSO_3$ (b mol).

$$\text{Bảo toàn nguyên tố S: } a + b = 0,1 (*)$$

$$\text{Bảo toàn nguyên tố } \bar{M}: 2a + b = 0,13 (**)$$

$$\text{Từ (*) và (**)} \text{ suy ra: } a = 0,03; b = 0,07$$

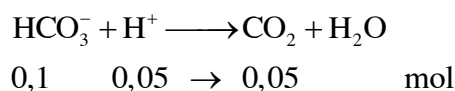
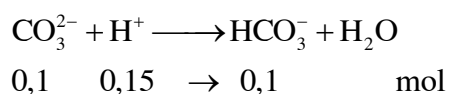
$$\rightarrow m = 0,07.39 + 0,06.23 + 0,03.80 + 0,07.81 = 12,18 \text{ gam}$$

Dạng 4: Muối cacbonat và muối hidrocacbonat tác dụng với axit

1 - A	2 - C	3 - B	4 - B	5 - C	6 - B	7 - B	8 - B	9 - A	10 - A
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Câu 1:

Phương trình hóa học:

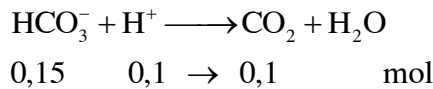
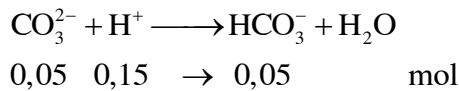
$$\rightarrow n_{CO_2} = 0,05 \text{ mol}$$

Câu 2:

$$n_{\text{CO}_2} = \frac{1}{2} n_{\text{H}^+} = 0,05 \text{ mol} \rightarrow V_{\text{CO}_2} = 0,05 \cdot 22,4 = 1,12 \text{ lít}$$

Câu 3:

Phương trình hóa học:

Câu 4:

$$n_{\text{Na}_2\text{CO}_3} = 0,075 \text{ mol}; n_{\text{NaHCO}_3} = 0,15 \text{ mol}; n_{\text{HCl}} = 0,2 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,075 \text{ mol}; n_{\text{HCO}_3^-} = 0,15 \text{ mol}; n_{\text{H}^+} = 0,2 \text{ mol}$$

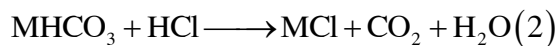
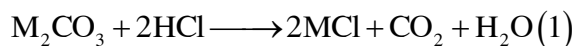
Ta có: $\frac{n_{\text{CO}_3^{2-}}}{n_{\text{HCO}_3^-}} = \frac{0,075}{0,15} = \frac{1}{2} \rightarrow$ Gọi số mol CO_3^{2-} và HCO_3^- phản ứng lần lượt là x và $2x$ mol.

$$\text{Lại có: } n_{\text{H}^+} = 2n_{\text{CO}_3^{2-} \text{ pư}} + n_{\text{HCO}_3^- \text{ pư}} = 2 \cdot x + 2x = 4x = 0,2 \rightarrow x = 0,05$$

$$\text{Bảo toàn nguyên tố C: } n_{\text{CO}_2} = n_{\text{CO}_3^{2-} \text{ pư}} + n_{\text{HCO}_3^- \text{ pư}} = 3x = 0,15 \text{ mol} \rightarrow V_{\text{CO}_2} = 3,36 \text{ lít}$$

Câu 5: $n_{\text{CO}_2} = 0,02 \text{ mol}$

Phương trình hóa học:

Giả sử 1,9 gam chỉ chứa muối M_2CO_3 thì chỉ xảy ra phản ứng (1).

$$\text{Ta có: } n_{\text{M}_2\text{CO}_3} = n_{\text{CO}_2} = 0,02 \text{ mol}$$

$$\rightarrow M_{\text{M}_2\text{CO}_3} = \frac{1,9}{0,02} = 95 \rightarrow M_{\text{M}} = 17,5 (*)$$

Giả sử 1,9 gam chỉ chứa muối MHCO_3 thì chỉ xảy ra phản ứng (2).

$$\text{Ta có: } n_{\text{MHCO}_3} = n_{\text{CO}_2} = 0,02 \text{ mol}$$

$$\rightarrow M_{\text{MHCO}_3} = \frac{1,9}{0,02} = 95 \rightarrow M_{\text{M}} = 34 (**)$$

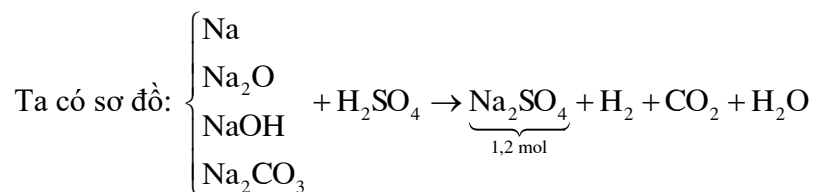
Từ (*) và (**) suy ra: $17,5 < M_{\text{M}} < 34$

Mà M là kim loại kiềm nên M là natri ($M = 23$).

Câu 6:

$$m_{\text{khí}} = 0,4 \cdot 16,75 \cdot 2 = 13,4 \text{ gam}$$

$$m_{\text{Na}_2\text{SO}_4} = 170,4 \text{ gam} \rightarrow m_{\text{dd sau pư}} = 170,4 : 52,449\% = 331,2 \text{ gam}$$

$$\text{Bảo toàn S: } n_{\text{H}_2\text{SO}_4} = 1,2 \text{ mol} \rightarrow m_{\text{ddH}_2\text{SO}_4} = \frac{1,2 \cdot 98}{40\%} = 294 \text{ gam}$$

$$\text{Ta có: } m + 294 - 13,4 = 331,2 \rightarrow m = 50,6$$

Câu 7:

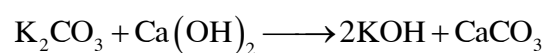
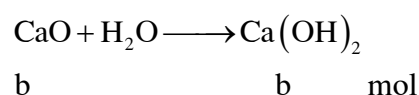
$$\text{Ta có: } \begin{cases} n_{\text{CO}_2(1)} = 0,1x - 0,1y \\ n_{\text{CO}_2(2)} = \frac{0,1x}{2} \end{cases} \rightarrow \frac{V_1}{V_2} = \frac{0,1x - 0,1y}{\frac{0,1x}{2}} = \frac{4}{7} \rightarrow \frac{x}{y} = \frac{7}{5}$$

Câu 8:

Hỗn hợp X gồm KHCO_3 (a mol) và CaCO_3 (b mol).

→ Y gồm CaO (b mol) và K_2CO_3 (0,5a mol).

Cho Y vào nước dư:

$$\text{Sau pư: } 0,5a - b \qquad \qquad 2b \qquad b \qquad \text{mol}$$

$$\text{Ta có: } \begin{cases} 100 \cdot (a + b) = m \\ 100b = 0,25m \end{cases} \rightarrow a = 3b$$

Nhỏ từ từ dung dịch HCl 1M vào E thoát khí nên dung dịch E gồm KOH (2b mol) và K_2CO_3 (0,5a – b mol)

Khi bắt đầu thoát khí: $n_{\text{H}^+} = n_{\text{OH}^-} + n_{\text{CO}_3^{2-}} = 2b + 0,5a - b = 2,5b$ mol

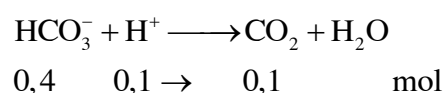
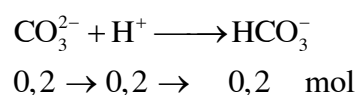
Thoát hết khí: $n_{\text{H}^+} = n_{\text{OH}^-} + 2n_{\text{CO}_3^{2-}} = 2b + 2 \cdot (0,5a - b) = 3b$ mol

$$\rightarrow V_1 : V_2 = 2,5 : 3 = 5 : 6$$

Câu 9: $n_{\text{H}^+} = 0,3 \text{ mol}$; $n_{\text{SO}_4^{2-}} = 0,1 \text{ mol}$

Dung dịch X có: $n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,2 \text{ mol}$; $n_{\text{HCO}_3^-} = 0,2 \text{ mol}$

Phương trình hóa học:

→ V = 2,24 lít

Ta có: $n_{\text{HCO}_3^- \text{ dư}} = 0,2 + 0,2 - 0,1 = 0,3 \text{ mol}$

Bảo toàn nguyên tố C: $n_{\text{BaCO}_3} = 0,3 \text{ mol}$

Bảo toàn nguyên tố S: $n_{\text{BaSO}_4} = 0,1 \text{ mol}$

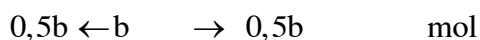
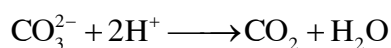
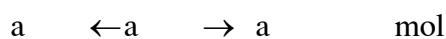
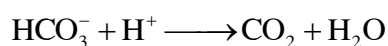
→ $m = 0,3 \cdot 197 + 0,1 \cdot 233 = 82,4 \text{ gam}$

Câu 10: Dung dịch X: HCO_3^- ; CO_3^{2-}

Cho lượng dư dung dịch $\text{Ba}(\text{OH})_2$ vào 100 ml X thu được 0,2 mol BaCO_3 : $n_{\text{HCO}_3^-} + n_{\text{CO}_3^{2-}} = 0,2 \text{ mol}$

→ Ở thí nghiệm với H^+ thì H^+ hết.

Cho 100 ml dung dịch X từ từ vào 0,15 mol H^+ :

Ta có hệ phương trình:
$$\begin{cases} a + b = 0,15 \\ a + 0,5b = 0,12 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} a = 0,09 \\ b = 0,06 \end{cases}$$

Ta có:
$$\frac{n_{\text{HCO}_3^-}}{n_{\text{CO}_3^{2-}}} = \frac{0,09}{0,06} = \frac{3}{2}$$

→ 100 ml dung dịch X có CO_3^{2-} (0,05 mol) và HCO_3^- (0,15 mol).

→ Trong 200 ml dung dịch X có: CO_3^{2-} (0,1 mol); HCO_3^- (0,3 mol); K^+ (x + 2y mol)

Bảo toàn điện tích: $x + 2y = 0,1 \cdot 2 + 0,3 = 0,5 (*)$

Bảo toàn nguyên tố C: $0,2 + y = 0,1 + 0,3 = 0,4 (**)$

Từ (*) và (**) suy ra: $x = 0,1; y = 0,2$